

Віра Качмар

кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ,
vira.kachmar@ukd.edu.ua

«КАЗКА МОЙОГО ЖИТТЯ» БОГДАНА ЛЕПКОГО: СПЕЦИФІКА ЖАНРОВОЇ ПРИРОДИ ТА ХУДОЖНЬОЇ СТРУКТУРИ ТВОРУ»

Повість «Казка мого життя» Богдана Лепкого належить до автобіографічних споминів, які складаються з трьох книжок: «Крегулець» (Львів, 1936), «До Зарваниці» (Львів, 1938), «Бережани» (Краків, 1941). Кожний з цих нарисів можна назвати лірикою в прозі. Сам автор імплікує її як «хроніку життя». Таке визначення є доволі вдалим, так як і вибір наратора, що веде повіствування. Автор уникає викладу від першої особи і замість «я» делегує гетеродієгетичного наратора, якого називає «хлопець», «малий», «дитина».

Спираючись на українську школу розвитку повісті ХХ ст., Б. Лепкий зумів модернізувати традиційний для українського письменства жанр і наповнити його новим змістом і формами. Епічний наратив його «Казки...» проймається внутрішнім суб'єктивним рухом, у якому задушевність автодієгетичного наратора визначає стильову домінанту твору і сам ліричний оповідач стає об'єктом оповідної історії, внаслідок чого, епічна предметність зливається з суб'єктивним сприйняттям світу, що згодом знайшли своє продовження в автобіографічних повістях «Зачарована Десна» О. Довженка, «Щедрий вечір», «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха.

Перспективним, на наш погляд, є жанровий аналіз повісті Б. Лепкого «Казка мого життя», оскільки саме такий підхід спроможний проникнути в іманентну структуру тексту, висвітлити його поетикальні властивості, художній світ повістяря, його експерименти й новаторство.

О. Куца відносить «Казку мого життя» до мемуарних творів або ж до жанру автобіографічної повісті. На її думку, в повісті, яка належить до автобіографічної, простежується загострений суб'єктивізм оповіді авторитетного письменника про себе і тотожність наратора, автора та головного персонажа. Як ознаки мемуаристики, увиразнюються достовірність фактів та

сповідальність [3]. Б. Лепкий також дав ключ до розуміння деяких характерних особливостей своєї прози: «Всі вони (герої) в Крегульці, в Поручині, в Біщу, в Жукові й Шумлянах та ще в Циганах на Поділлі. Це все люди, котрих я знав, з котрими перебалакав не одну годину, з котрими жив. Де кінчається їх власне «я», а де починається моє, не знаю» [4, с. 25].

Й. Гете говорив, що всі його твори – це уривки єдиної сповіді. Цей вислів можна віднести і до Б. Лепкого, бо те, що він пережив (у своїй тональності), органічно переходить у наратив «світ життя». У цій наративній моделі спостерігається тенденція до гранично можливої ліризації оповіді, в якому потік споминів передається крізь призму пережитого.

У «Казці мого життя» автор неодноразово використовує усний мемуарний прийом, до якого зверталися такі українські письменники, як І. Круча «З життя одного волоцюги», М. Левицький «Записки лікаря», О. Плющ «Записки недужої людини», підсилює за словами Б. Ромберга, ілюзію реальності і правди, на що вказує багатofункціональне вживання займенника «я», що документує автентичність пережитих подій.

Саме в «Казці мого життя» спостерігаємо, як слушно зауважила Н. Буркалець, той художній сплав, який називаємо стилем Богдана Лепкого: епічно широка, об'єктивна картина дійсності, відчутно забарвлена авторським ставленням. Перевага суб'єктивного давала підстави деяким критикам класифікувати Б. Лепкого як продовжувача романтиків, об'єктивна манера оповіді, нахил до «незробленості» (Д. Наливайко), природності, життєподібності зображення, аналізу та узагальнення виявляти реаліста.

У деяких споминах «Казки...» культивується викладова форма, що пізніше окреслилася терміном «сказ». Сказ – це двоголосий виклад, що співвідносить автора й оповідача, стилізується під усно виголошуваний, театральний імпровізований монолог людини, яка передбачає співчутливо настроєну аудиторію, безпосередньо зв'язана з демократичним середовищем або орієнтується на середовищі [2, с. 85]. Така тенденція спостерігається в

оповіданні «Вечір під святого Андрея», у якому використано односпрямований мемуарний сказ, який має характерний ритм, притаманний живій мові.

Перші два спомини «Крегулець» та «До Зарваниці» наділені щирим та глибоким ліризмом, які, на думку І. Франка, надавали цим «суто» епічним жанрам своєрідного забарвлення. Вони наділені ностальгією за минулим, які трансформуються з «клаптиків» споминів у життя героя. Така настроєва інтонація простежується в частині повісті «На Різдво додому». За словами М. Рудницького, найсильніші враження всього життя залишилися Лепкому з дитячих і гімназійних років. І досі він уміє звертати до них із такою свіжістю спомину, що ніхто з наймолодших майстрів вірша не може написати такої доброї поезії про Різдво або Великдень як Лепкий [5, с. 28].

Особливе стилістичне навантаження в повісті «Казка мого життя» несе пейзаж. Не дивно те, що не вдалося Б. Лепкому «висловити фарбами, передав словом» [5]. В. Лев підтвердив, що до моментів із свого життя поет підходив реально, нічого не перебільшуючи про свій фізичний чи умовий розвиток, не додаючи зайвого. Поет не егоїст, навіть не егоцентрик, а лірик. Тому автобіографічні елементи в творчості Богдана Лепкого – це багатий матеріал до його життя і творчості [1]. З цього напрошується висновок, що «Казка мого життя» – це літературний документ, який фіксує рух творчої думки повістяря. Структура твору вибудовується як цикл побутових і моральноописових новел, нарисів та оповідань, з'єднаних між собою споминами героя, наратив якого сконцентрований на вчинках і поведінці персонажів у різних ситуаціях, на групових та індивідуальних портретах людей, які зустрічалися на життєвому шляху. Проте характери, як правило вже сформовані і в тексті вони не розвиваються, а лише розкриваються різними гранями залежно від обставин.

Відомо, що творча індивідуальність письменника – це вияв багатогранності. Яка включає в себе біографію, ставлення до людей і життя загалом, світогляд і духовний світ, у якому сформувався митець і літературні традиції часу. В оповіданні «Чи казати, чи перестати?» Б. Лепкий делегує

імітацію монологічної мови, яка наводить на думку того, що повість, перш за все, це спомини: «І не провадить Вас моя казка в зачаровані сади-виногради.

До попівської хати Вас провадить, до села на золотім Поділлі. Не казка це, а правда. Простіть! Що винен Швугер, що постарівся, руки йому тремтять і не малює так гарно? І що винна Яницька, зубожіла шляхтянка з-під Кам'янця, що замість весільної, співає пісню про смерть чумака?» [4, с. 117]. Наведено лише уривок з громіздкого монологу, в якому поєднано спогади про минуле, дитинство і філософські роздуми про закони нашого буття. У такій риторичній прояснюється монологічно-монументальний стиль письма Б. Лепкого.

Кожна частика «Казки...» несе особливий заряд, має відмінний від інших настрої, специфічний тон і ритм розповіді, навіть іншу кольорову гаму. Для прозового стилю Б. Лепкого характерні також плавний перехід від пейзажної замальовки чи реалістичного життєвого опису до філософічно-психологічного, наскрізь ліризованого роздуму. Тому варто зазначити, що жанрова специфіка твору тяжіє до повісті-спомину, який еволюціонує від реалістично-побутового оповідання до психологічної новели-студії, від традиційної, нарисово-оповідної манери розповіді до художньо-експресивної.

Список використаної літератури

1. Буркалець Н. «Штука для життя» (Богдан Лепкий). *Слово і час*. 1999. №2. С. 46-47.
2. Денисюк О. Розвиток української малої прози XIX - поч. XX ст. Львів, 1999. 280 с.
3. Куца О. Домінанта казковості у генеалогічній структурі «Казки мого життя» Богдана Лепкого. URL: [file:///C:/Users/Vira/Downloads/8516-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-16008-1-10-20210209%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Vira/Downloads/8516-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-16008-1-10-20210209%20(1).pdf)
4. Лепкий Б. Твори: в 2 т. Київ: Дніпро, 1991. 700 с.
5. Рудницький М. Богдан Лепкий. *Слово і час*. 1992. №11. С. 28-31.